

Agnieszka Ogonowska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0001-6469-9242

Sztuka badania dźwięku.

Recenzja książki *The Routledge Companion to Sound Studies*

pod red. Michaela Bulla

Interdyscyplinarny charakter *sounds studies* oddaje projekt wydawniczy Michaela Bulla, zmaturalizowany w książce pod jego redakcją zatytułowaną *The Routledge Companion to Sound Studies*. Publikacja ta została podzielona na sześć części, które tworzą: (1) Wprowadzenie: soniczne epistemologie i dyskusje; (2) Wprowadzenie: soniczne konflikty, terminy i kultura; (3) Wprowadzenie: soniczne przestrzenie i miejsca; (4) Wprowadzenie: soniczne umiejętności: znajdowanie, zapisywanie, badanie; (5) Wprowadzenie: technologia, kultura i doświadczenia soniczne; (6) Wprowadzenie: związki między dźwiękami.

To wieloautorskie dzieło pomyślane jest jako przegląd współczesnych badań nad dźwiękiem prowadzonych z perspektywy socjologii, medioznawstwa, komunikologii, etnografii, antropologii, historii sztuki, literaturoznawstwa, muzykologii, kulturoznawstwa, archeologii i *gender studies*. Stanowi doskonałe źródło inspiracji dla badacza, który stoi u progu wiedzy na temat istoty dźwięku i jego złożonych związków z kontekstami technologicznymi, medialnymi, kulturowymi, społecznymi czy politycznymi, a jednocześnie poszukuje inspiracji do własnych badań i analiz. Opisywana praca oferuje taki wgląd w tytułową problematykę.

W prezentowanych artykułach znajdują się odwołania do epistemologii sonicznej, historii badania dźwięku i jego uwikłań (ujęcie synchroniczne i diachroniczne), sposobów definiowania 'sounds studies' i jego głównego obiektu, czyli dźwięku. Autorzy i autorki przybliżają także tę problematykę w odniesieniu do studiów nad zmysłami, koncepcji umysłu ucieleśnionego czy relacji w triadzie dźwięk-ciało-głos.

Osobne miejsce w tych rozważaniach zajmuje estetyka dźwięku oraz jego analiza w kontekście tzw. zwrotu afektywnego. Interesujące są także te partie książki, które dotyczą samego sposobu konceptualizowania dźwięku i ciszy w wybranych dyscyplinach, np. muzykologii, antropologii zmysłów czy akustyki, a także jego znaczenia w różnych działaniach politycznych i propagandowych. W takich sytuacjach do głosu

dochodzi tzw. performatywna siła dźwięku oraz jego moc sprawcza. Badania te dotyczą między innymi wykorzystania dźwięku i muzyki w działaniach Kościelnej Kongregacji Propagandy od 1622 roku, po bardziej współczesne wykorzystania dźwięku w erze XX-wiecznej komunikacji masowej. Inspirujące są również doniesienia odnośnie do dźwiękowych (re)prezentacji zmiennych socjodemograficznych (np. rasy, płci biologicznej) oraz genderowe badania nad dźwiękiem, np. głosem kobiecym lub męskim wykorzystywanym w aplikacjach i botach.

W kontekście przeciążenia informacyjnego, komunikacyjnego oraz przyśpieszonego tempa życia – pojawia się kwestia stref wolnych od hałasu oraz świadome, celowe zarządzanie jego poziomem w różnych typach przestrzeni publicznej. Refleksja nad zasadnością tworzenia takich sfer powiązana jest w tych analizach z koniecznością limitowania hałasu emitowanego przez komunikację miejską lub szerzej – powstającego jako uboczny efekt działalności człowieka.

Niezwykle istotne dla rozumienia kultur słyszenia są także współczesne badania nad kulturą głuchych i niedosłyszących, praktyki dyskryminacyjne osób słyszących (świadome i nieświadomione formy opresji) oraz formy aktywizmu kulturowego, które przeciwdziałają takim formom dyskryminacji.

W kontekście kulturowej różnorodności bardzo ważna jest idea światów sonicznych, które funkcjonują niejako równolegle, a jej mieszkańcy mogą ich doświadczać np. w wyniku migracji, także międzykulturowej. Wątek ten wiąże się istotnie z badaniami z zakresu geografii ciszy i antropologią dźwięku. W odniesieniu do tych badań pojawiają się zarówno studia na temat pejzaży dźwiękowych miejsc i okolic, jak również opisy czynników, które wpływają zasadniczo na ich zmianę, np. pory roku czy pora dnia. Został podjęty także wątek dźwiękowych rytmów konkretnego miejsca i ich medialnych (re)prezentacji. Muzyka i dźwięk jawią się w tych artykułach jako forma ekspresji kulturowej i strategia kreowania tożsamości w diasporach (enklawy soniczne). Pojawiają się także wątki dotyczące kompetencji audialnych, technologii medialnych wykorzystywanych w sztuce dźwięku oraz w odniesieniu do analogowych i cyfrowych strategii zapisywania, reprezentowania, (re)mediacji dźwięku.

Przedmiotem analiz jest także archeologia dźwięku, w ujęciu wąskim rozumiana jako wykorzystywanie mediów audialnych do celów archeologicznych, w ujęciu szerszym zaś chodzi o badanie audialności w kontekście materialnych artefaktów z nią powiązanych. Należą do nich przykładowo: ludzie, instytucje, infrastruktura technologiczno-medialna, praktyk twórczych zawodowych, kodów i algorytmów wykorzystywanych do tworzenia przekazów.

W tekstach zgromadzonych w tym tomie mowa jest także o słuchaniu jako metodzie diagnostycznej, epistemicznej i historycznej. To tylko wybrane wątki, tej, jak zaznaczyłam wcześniej, bogatej – jako źródło inspiracji do badań własnych – publikacji. Serdecznie zachęcam do jej lektury.

Bibliografia

Bull Michael (red.). 2020. *The Routledge Companion to Sound Studies*. London–New York.